

37
21-46

ШўКУРҲУЛЛО МАРҲУНОВ

**ПЕДАГОГИКА ФАНИДАН ҲИТИШНИНГ
ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ ДИДАКТИК ТАЪМИНОТИНИ
ИШЛАБ ЧИКИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ**

Олий таълим муассасалари учун
Ўқув-ўқувобий кўрсаткич

ШУКУРУЛЛО МАРДАНОВ

**ПЕДАГОГИКА ФАНИДАН
ЎҚИТИШНИНГ ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ
ДИДАКТИК ТАЪМИНОТИНИ
ИШЛАБ ЧИКИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ**

-2994-

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
Oliy va O'rta Ma'ruva Tizimi Vazirligi
Toshkent Viloyati Markazi
Davlat Pedagogika Institutlari
Axborot Resurs Markazi

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти

ШУКУРҲУЛИО МАРДОНОВ

ПЕДАГОГИКА ФАНИДАН
ЎҚИТИШНИНГ ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ
ДИДАКТИК ТАЪМИНОТИНИ
ИШЛАБ ЧИҚИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ
(Олий таълим муассасалари учун ўқув-ўқувбўй
кўланма)

ЎЎК 37.013
КБК 74.26

Марданов Ш.К. Педагогика фанидан
ўқитишнинг электрон-модулли дидактик
таъминотини ишлаб чиқиш технологияси.
Ўқув-ўқувбўй кўланма. Чирчиқ, 2021. – 84 б.

Маъмур ўқув-ўқувбўй кўланмада “электрон ўқув модули”
тушуниб, электрон ўқув модулининг турлари, тамойиллари ва
уни яратиш боёқчилари ҳамда виртуал амалий ва виртуал
лабораториянинг имкониятлари кўрсатиб берилди. Тадқиқот
иншидан педагогика олий ўқув юртларида “Педагогика” фанини
ўқитиш жараёнида услубий кўрсатма сифатида фойдаланиш
мумкин.

Кўланма олий ўқув юртлари профессор-ўқитувчилари,
бикалаврлари, магистрлари, малака ошириш ва қайта тайёрлаш
тизими мутахассисларига мўлжалланган.

Маъмур муҳаррир: проф. Г.И. Мухамедов
проф. У.И. Махкамов
Тақризчилар: п.ф.д. Ж.Э. Усаров
п.ф.д. Ж.Э. Усаров

ISBN-978-9943-6932-5-8

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти
илмий кенгашининг 7-сонли қарори билан нашр этилди.

© Марданов Ш.К.
© «Ishonchli hamkor» nashrguohi, 2021.

Кириш

Глобаллашув шароитида жаҳондаги ахборот алмашинуви ҳамда фан ва техниканинг замонавий ютуқларига таянган янги ахборот муҳитининг шаклланиши таълим тизимининг кенг камровли сифатли ривожланишини назарда тутди, бу ўз навбатида, педагогика фанини янгилаш учун имкониятлар яратди. Таълим тизимига рақамли технологияларнинг кириб бориши уэлжсиз, шахста йўналтирилган, турланувчан ва жадал ривожланувчи жараёнга айланмоқда.

Мазкур жараён катор, шу жумладан, таълим муҳитида замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан унумли фойдаланган ҳолда XXI асрда таълим жараёнининг барча иштирокчиларидан талаб этиладиган юқори технологик компетенциялар ва кўникмаларни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратувчи ЮНЕСКО халқаро ташкилотининг диққат марказида¹.

Халқаро тажрибаларнинг кўрсатишича, ўқитишнинг электрон модулли дидактик таъминотини ишлаб чиқиш технологиясини такомиллаштиришнинг шакли ва методларини, шу жумладан, педагогик назария ва амалиётни сифат жиҳатдан ўзгартириш имконини беради.

Таълимнинг модернизацияси ўқитувчининг касбий компетентлигини ривожлантириш эҳтиёжини яратди, шунингдек, даврнинг замонавий чакирикларига жавоб бера оладиган унинг илмий-методик, талқиний фаолиятини ҳам ўзгартиради. Бундай ҳолат таълим жараёнини ташкил этиш ва амалга оширишда сифатли ўзгаришлар, шу жумладан, ўқитувчининг педагогик маҳоратини ошириш, унда замонавий касбий компетенцияларни шакллантириш ва ривожлантиришга олиб келади. Ўқитувчининг касбий фаолият турларидан бири — бу унинг илмий-методик фаолияти ҳамда педагогик фаолиятни амалга ошириш ва такомиллаштиришга оид янги ёндашувларни мустақил равишда топа олиш қобилияти ҳисобланади.

Таълим тизимини ахборотлаштириш соҳасида риожланишнинг замонавий тенденцияларига мос равишда Ўзбекистон

Республикасида ўқитувчи фаолияти самарадорлигини ошириш мақсадида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида қайд қилинганидек, илмий-тадқиқот ва инновацион фаолиятни раёбатлантириш, илмий ва инновацион ютуқларни амалиётга жорий қилишнинг самарали механизмларини яратиш, олий таълим муассасалари ва илмий-тадқиқот институтлари қошида маҳсус илмий-экспериментал лабораториялар очиш, юқори технологиялар маркази, технопарклар яратишга катта эътибор қаратилмоқда².

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 июлдаги ПҚ-3775-сон “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга ошириладиган кенг камровли ислохотларда фаол иштирокчини тивинлаш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори, 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарорини амалга ошириш мақсадида “Миллий электрон таълим ресурслари яратилишини жадаллаштириш, таълим жараёнида электрон ресурслар сифатини босқичма-босқич ошириб бориш, электрон ўқув материаллар яратиш, уларни мобил қурилмаларга юклаб олиш мақсадида кутубхоналарда QR-код ёрдамида электрон ресурслар ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш”³.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси биринчи Президентининг 2012 йил 21 мартдаги “Замонавий ахборот-коммуникация технологияларини янда жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1730-сон Қарори республикамизда ахборот-коммуникация технологиялари тараккиётида яна бир муҳим босқич бўлиб қолади. Президент И.Каримов XXI асрни

¹ Vassich P. Alternative models of education delivery. Policy brief, September, 2012. Moscow: UNESCO Institute for Information Technologies in Education, 2012.

² Ўзбекистон Республикасини Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янда ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони// Ўзбекистон Республикасининг қону ҳужжатлари тўғрисида, 2017 йил, 6-сон, 70-модда.

³ Ўзбекистон Республикасини Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон Қарори. (Қону ҳужжатлари қону ҳужжатлари миқдорий баёни, 09.10.2019 й., 06/19/5847/5887-сон, 30.04.2020 й., 06/20/5987/0521-сон)

маънавий-маърифат асри, илм-фан маданият ва ахборотлар асри деб таърифлаши, хозирги даврнинг муҳим белгиси ва хусусиятини ҳам белгилаб берганлигидан дарак беради⁴.

Хозирги пайтда таълим жараёнини автоматлаштиришга катта эътибор қаратилмоқда. Таълим жараёнини автоматлаштиришнинг қулай воситаларидан бири компьютер технологияларидан фойдаланишидир. Компьютерларнинг кенг қўлланилиши ўқитувчилар томонидан методик қўлланмаларни тайёрлашдаги мураккабликларни бартараф қилиш ва бу жараёнини автоматлаштириш имконини беради. Ахборотларнинг глобаллашуви шароитида таълим жараёни амалиётга ўқитишнинг муҳим воситаси сифатида электрон ўқув модули (ЭЎМ)ни кенг татбиқ этишни тақозо қилмоқда. Чунки, электрон ўқув модули ўқувчи-талабаларнинг мустақиллигини ошириш, мустақил тарзда ўз фаолиятини ташкил этиш ва ўз-ўзини назорат қилиш орқали ўқув жараёнининг самарадорлигини таъминлайди ҳамда бўлажак мутахассиснинг касбий компетентлигини шакллантиришга имкон беришчи мустақил билим олиш фаолиятига онгли муносабатни қарор топтиради.

Таълим тизимини тубдан ислох қилиш, ёш авлодга хозирги замон фан ва техника янгиликлари ҳақида чуқур ва ҳар томонлама билим бериш мақсадида қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида» ги Қонуни ва «Қадрлар тайёрлаш миллий дастури» моҳиятидан келиб чиққан ҳолда ўқув жараёнига компьютер ва ахборот технологияларини олиб кириш ва дастурий таъминотини амалга ошириш, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 23 майдаги «2001-2005 йилларда компьютер ва ахборот технологияларини ривожлантириш, «Интернет»нинг ҳалқаро ахборот тизимларига кенг кириб боришини таъминлаш дастурини ишлаб чиқишни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида» ги 230-сон Қароридан кўрсатилган олий ўқув юр்தларининг ўқув жараёнида замонавий компьютер ва ахборот технологияларини кенг жорий этиш вазифасини амалга ошириш мақсадида, Ўзбекистон

Республикаси Президентининг 2002 йил 30 майдаги ПФ-3080-сон Фирмони ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 6 июндаги «Компьютерлаштиришни янги ривожлантириш ва ахборот коммуникация технологияларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Қарори қамда уларни амалга ошириш борасидаги Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махус таълим вазирлигининг белгиланган дастурий тадбирлари ва тақлифларида фанлар бўлимига электрон дарсликлар яратиш, электрон қутубхоналар ташкил этиш, шунингдек, аҳолининг Интернет тармоғидан кенг фойдаланишини таъминлаш учун алоқа бўлимлари, алоқа корхоналари, Интернет-дўконлар, Интернет-клубларда жамoa тартибда фойдаланиш шохобчаларини ташкил этиш каби голлар илгари сурилган.

Маъжур қарорларнинг мазмун-моҳияти узулқисз таълим тизимининг моддий-техник базасини яратишни, унинг асосида таълимга ахборот технологияларини жадал татбиқ этишни, қолимверса, профессор-ўқитувчилардан дарс жараёнида ўзига хос янгича услубни қўллашни, касб маҳоратини доимий такомиллаштириб боришини таълаб этади. Шу маънода, ҳар бир профессор-ўқитувчи ўзининг дарс бераётган таълим йўналишини мос қилувчи янги педагогик ва ахборот технологияларини ажратиб олиши ҳамда уларни ўқув жараёнига татбиқ этиши, замонавий ўқитиш воситаларидан, жумладан, Электрон ўқув ресурсларидан фойдаланишни билиши, уларни таълим жараёнида фол қўлай олишини тақозо қилади.

Электрон ўқув ресурслари яратиш, авваламбор, уларни тайёрлаш борасидаги илмий-услубий, ташкилий ва молиявий масалаларни ҳал қилиш, таълим тизимида Қадрлар тайёрлаш миллий дастури мақсадларига эришини таъминлашга қаратилган чораларни ишлаб чиқишни таълаб қилади.

Электрон ўқув ресурслари (ЭЎР) замонавий ахборот технологиялари муҳитида ўқитишнинг дидактик, дастурий ва техника интерфол мажмуасидан иборат бўлиб, у анъанавий ўқув мажмуалардан фарқли ўларок, ўқитишнинг компьютер ва анъанавий технологиялари мажмуаси сифатида таълимда нимовин бўлди.

⁴ Замонавий ахборот-коммуникация технологияларини янги жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 21.03.2012 й.даги ПҚ-1730-сон Қарори //Ўзбекистон қонун ҳужжатлари тўғрисида, 2012й., 13-сон, 139-модди. [www.lex.uz]